

„Hrvatsko je društvo u dubokim promjenama na svim poljima, što zahtijeva dugoročno promišljanje o mjestu obrazovanja i znanosti u društvu, posebice u stvaranju inovativnog društva i gospodarstva. To promišljanje odnosi se na percepciju profila čovjeka poželjno obrazovanog za sljedeća desetljeća, na promjene organizacije sustava obrazovanja te na stjecanje znanja i njegovu primjenu na svim razinama obrazovanja. Pritom u prvom planu treba biti čovjek, a tek onda institucionalni sustav.”

(Smjernice za strategiju odgoja, obrazovanja, znanosti i tehnologije, travanj, 2012)

„...za izgradnju takvih pojedinaca i takvoga društva nužan je sustav naobrazbe i odgoja koji će pobuditi interes učenika za razne oblasti znanosti i umjetnosti, njegovati njegove radne navike, a prije svega odgajati ih da postanu svestrano izgrađeni slobodni ljudi koji će znati ne samo samostalno misliti i braniti svoja stajališta nego i davati inicijativu za rješavanje raznih društvenih problema.”

(Stjepan Radić 1897 – 1904 prema Boban, 2004)

Svjedoci smo, među ostalim, i revolucije u učenju koju prihvaćaju mlade generacije, ali ne baš i njihovi učitelji. Kako to promijeniti i pomiriti?

Kreativnija škola, za djecu 21. stoljeća koja misle, slikovito rečeno, virtualno, škola koja će poticati razmišljanje, a ne bubanje, temelj je cijele uspješne obrazovne vertikale i uspješnoga hrvatskog društva 21. stoljeća! To moraju shvatiti i učitelji i roditelji. Škola postoji radi učenika, kao i fakulteti radi studenata.

(Ministar Željko Jovanović, Vjesnik, 23.11.2011.)

„...hrvatska škola je takva da potiče učenje na pamet, idealna je za „biflante“, a sve potiče da se pokoravaju autoritetima.”

„...jedan od najvećih problema hrvatskog društva je što ono u cjelini, i inteligencija kao i seljaci, ne posvećuje dovoljno pažnje modernoj naobrazbi i odgoju”

„Školovani roditelji od đaka traže da bez pogovora slušaju profesore, a kad đaci postanu studenti čude se kako nisu samostalni, ne znaju misliti praktično i nemaju karaktera, te tek radi toga osuđuju školu.”

„...školski programi su krivi što se mladi ljudi ne mogu zaposliti i snaći u životu.”

EMPIRIJSKI PODACI O RAZVIJENOSTI ELEMENATA KOMPETENCIJA “UČITI KAKO UČITI” I “PODUZETNIŠTVO” U HRVATSKOM OBRAZOVANJU

dr. sc. Boris Jokić

Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

STRUKTURA IZLAGANJA

- IZAZOVI OBRAZOVANJA
- ODGOVOR “RAZVIJENOG SVIJETA” NA IZAZOVE
BUDUĆNOSTI – O POJMU KOMPETENCIJA
- ODGOVOR HRVATSKE OBRAZOVNE POLITIKE
- EMPIRIJSKI PODACI „UČITI KAKO UČITI” I
„INICIJATIVNOST I PODUZETNOST”

IZAZOVI OBRAZOVANJA

IZAZOVI OBRAZOVANJA

- ❑ Tehnologija se neprestano i rapidno mijenja, količina dostupnih informacija strelovito raste ...
- ❑ Društvene zajednice postaju sve raznovrsnije, interpersonalni poslovni odnosi uvjetuju kontakte s različitim ljudima, kulturama, običajima ...
- ❑ Globalizacija donosi nove oblike međuovisnosti, nove utjecaje (npr. ekonomsku kooperativnost i kompetitivnost) i posljedice (npr. zagađenje) koje značajno sežu izvan lokalnih ili nacionalnih zajednica
- ❑ Promjene u društvu –balansiranje ekonomskog rasta, ekološke svijesti, socijalne jednakosti i pravde ...
- ❑ Obrasci ekonomskog poslovanja postaju sve manje šablonizirani i predvidljivi

IZAZOVI OBRAZOVANJA

- ❑ Treći val:
 - ❑ prvi vrlo uspješan – opismenjavanje ljudi
 - ❑ drugi nešto manje – univerzalno srednjoškolsko obrazovanje
 - ❑ treći - ????
- ❑ Informacije i znanje i društvo koje uči
 - ❑ Informacijama je potrebno znanje
 - ❑ Za znanje je potrebno učenje
 - ❑ Učenje je osnovni cilj obrazovanja
- ❑ Stvari nisu baš tako jednostavne
- ❑ Kako informacije postaju dostupnije, raširenije, jeftinije tako znanje postaje vrednije, rjeđe i skuplje
- ❑ Navedeno uzrokuje produbljivanje socijalnih i obrazovnih razlika – „logorich” i „logopoor”

IZAZOVI OBRAZOVANJA

- ❑ Informacija je sve više, često i previše (informacijska anksioznost, infoksikacija)
- ❑ Kojim informacijama se posvetiti? (ekonomika pažnje)
- ❑ Što tu može škola? (kriza institucija)
- ❑ Škola više nije jedan i jedini prozor u svijet?
- ❑ Je li škola uopće više ikome prozor?
- ❑ Sadržaj obrazovanja nužno mora biti podložen pregovorima
- ❑ Obrazovanje vs. školovanje (home (de)schooling, rano napuštanje školovanja, otvoreni oblici visokog obrazovanja)

IZAZOVI OBRAZOVANJA

- ❑ Učenje nikada nije isključivo bilo vezano uz obrazovanje
- ❑ Obrazovanje je **relativno neuspješno** u razvoju učenja
- ❑ Konkurenti; život, mediji, Internet, nove društvene mreže
- ❑ Imaju povoljnije karakteristike od škole: paralelno, nenamjerno, željama usmjereno, vremenski i prostorno nenamjerno
- ❑ Obrazovanje ima priliku u monopoliziranju učenja, ali na drugačiji način
- ❑ ŠTO MOŽE FORMALNO OBRAZOVANJE NAPRAVITI ZA RAZVOJ INICIJATIVNOSTI I PODUZETNOSTI?
- ❑ Je li taj utjecaj pozitivan ili negativan?

ODGOVOR “RAZVIJENOG SVIJETA” NA IZAZOVE BUDUĆNOSTI – POJAM KOMPETENCIJA

KOMPETENCIJE -OECD

- Sposobnosti suočavanja s kompleksnim zahtjevima, korištenje i mobiliziranje osobnih resursa u različitim situacijama i pod različitim okolnostima.
- Kompetencije su internalne strukture. Svaka je kompetencija temeljena na međusobno isprepletenim kognitivnim i praktičnim vještinama, znanjima, motivacijskim silnicama, vrijednosnim odrednicama, stavovima, emocijama i ostalim socijalnim i bihevioralnim komponentama koje mobiliziraju učinkovitu akciju.
- Kompetencije su više od znanja i vještina.

ZAJEDNIČKI CILJEVI

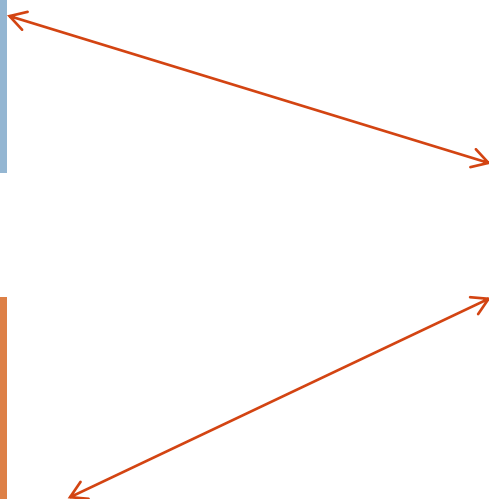
USPJEŠAN POJEDINAC

- Zdravlje i sigurnost
- Socijalne mreže
- Zaposlenje, zarada
- Politička participacija

USPJEŠNO DRUŠTVO

- Demokratski procesi
- Socijalna kohezija, jednakost, ljudska prava
- Ekonomska produktivnost
- Ekološka održivost

- Individualne kompetencije
- Kompetentne institucije
- Doprinos pojedinca zajedničkim ciljevima

KOMPETENCIJE -OECD

KLJUČNE KOMPETENCIJE - EU

Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje: Europski referentni okvir (Europska komisija, 2004).

- Nužan preduvjet za osobno ispunjenje, aktivno građanstvo i zapošljavanje.
- Kompetencije usvojene tijekom obveznog obrazovanja treba nastaviti razvijati, usavršavati i održavati tijekom čitavog života.
- Nisu vezane uz određeni predmet, već su zamišljene kao generičke ili transverzalne te se odnose na šire, međupredmetne ciljeve.
- Označavaju pomak od poučavanja k učenju.

KLJUČNE KOMPETENCIJE - EU

- ❑ Komunikacija na materinjem jeziku
- ❑ Komunikacija na stranim jezicima
- ❑ Matematička pismenost, znanost i tehnologija
- ❑ Digitalne kompetencije
- ❑ Učiti kako učiti
- ❑ Interpersonalne, interkulture, socijalne i građanske kompetencije
- ❑ Poduzetništvo (inicijativnost i poduzetnost)
- ❑ Kulturna osviještenost

ODGOVOR HRVATSKE OBRAZOVNE POLITIKE

- ❑ Nacionalni okvirni kurikulum – međupredmetne teme
- ❑ Hrvatski kvalifikacijski okvir
- ❑ Smjernice za izradu Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije
- ❑ Strategija...
- ❑ Svaki dokument, znanstveni članak, novinski istup...

KLJUČNE KOMPETENCIJE

- ❑ Čovjek koji zna, hoće, može i usudi se - UTOPIJA ili REALNOST
- ❑ IDEAL neoliberalnog, socijalističkog, kapitalističkog, komunističkog društva
- ❑ GDJE SU TAKVI LJUDI?
- ❑ MOŽE LI IH ŠKOLA RAZVITI?
- ❑ ŠTO MOŽE HRVATSKA?
- ❑ NA PAPIRU POSTOJI, ALI...?

EMPIRIJSKI PODACI „UČITI KAKO UČITI” I „INICIJATIVNOST I PODUZETNOST”

EMPIRIJSKI PODACI

Ključne kompetencije *Učiti-kako-učiti* i *Poduzetništvo* u osnovnom školstvu Republike Hrvatske

- Istraživanje naručila *European Training Foundation*.
- Provedeno 2007. godine. Prvo takvo istraživanje u RH. Prethodi uvođenju koncepta u dokumente.
- Pripremili i proveli istraživači Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu i Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu –
- *Ristić Dedić, Baranović, Marušić, Pavin Ivanec, Domović, Puzić, Bezinović, Dolenec & Rister*

EMPIRIJSKI PODACI

- 1) Ispitati postojeću razinu razvijenosti dviju ključnih kompetencija kod učenika hrvatskih osnovnih škola: ***učiti kako učiti*** i ***inicijativnost*** i ***poduzetnost***.
- 2) Analizirati podršku koja se pruža razvoju tih kompetencija u osnovnim školama te specifične potrebe učitelja, nastavnika, učenika i drugih sudionika u sustavu osnovnog školstva.
- 3) Na temelju prikupljenih podataka osmisлити preporuke za poboljšanje razvoja dviju ispitivanih kompetencija u hrvatskom osnovnom školstvu.

EMPIRIJSKI PODACI

Sudionici

Empirijsko istraživanje provedeno je na nacionalno reprezentativnom uzorku

- ▣ 688 nastavnika,
- ▣ 1050 učenika osmih razreda,
- ▣ 535 učenika četvrtih razreda.

Instrumenti

Izrađeni su i primijenjeni upitnici za svaku skupinu sudionika i za svaku kompetenciju zasebno.

“UČITI KAKO UČITI”

DEFINICIJA

- temelj za cjeloživotno učenje
- obuhvaća znanja, vještine i stavove vezane uz **organizaciju i upravljanje vlastitim učenjem**
- efikasno pristupanje učenju različitih sadržaja
- uključuje primjenu znanja i vještina u različitim okruženjima: u (daljnjem) obrazovanju i profesionalnom usavršavanju, na poslu i u osobnom životu
- sposobnost upravljanja karijerom

Europska Komisija (2004): *Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje - europski referentni okvir*

UČITI KAKO UČITI U OVOM ISTRAŽIVANJU

Pitanja/ teme	Istraživački koncepti
<i>Koje koncepcije učenja imaju učenici? Što učenicima znači učenje? Što učenici i nastavnici misle o važnosti i ulozi učenja u hrvatskom društvu? Kakva je slika uspješnog učenika?</i>	<ul style="list-style-type: none">✓ Percepcija i vrijednost učenja✓ Koncepcije učenja✓ Slika uspješnog učenja✓ Hrvatsko društvo kao obrazovni kontekst
<i>Kako hrvatski učenici uče? Što ih motivira?</i>	<ul style="list-style-type: none">✓ Motivacija✓ Navike učenja✓ Strategije učenja✓ Strategije za regulaciju motivacije i ponašanja
<i>Kakvu podršku učenici dobivaju od nastavnika? Koje metode i aktivnosti nastavnici koriste za poticanje kompetencije učiti-kako-učiti?</i>	<ul style="list-style-type: none">✓ Podrška nastavnika za učenje u poučavanju i vrednovanju
<i>Kakvu podršku za učenje učenici dobivaju od roditelja i vršnjaka?</i>	<ul style="list-style-type: none">✓ Podrška vršnjaka✓ Podrška roditelja

ŠTO UČENICI MISLE O UČENJU?

ŠTO UČENICI MISLE O UČENJU?

- Pozitivni rezultati
- učenje je korisno za sadašnji život (73,2% učenici osmih razreda; 95,1% učenici četvrtih razreda) i važno za budućnost (84,5% 8. r.; 92,7% 4. r.)
- učenički entuzijazam prema učenju opada kako se učenici bliže kraju osnovne škole: 47,4% učenika 8. r. smatra učenje teškim, a 40,9% dosadnim.
- pozitivniji stavovi o učenju dobiveni su kod djevojčica i učenika boljeg školskog uspjeha

ŠTO UČENICI MISLE O UČENJU?

- učenje kao cjeloživotnu aktivnosti vidi oko 90% učenika 8. razreda
- Transformativna aktivnost koja nije ograničena samo na formalno obrazovanje
- U skladu s postavkama kognitivnog razvoja – transformativna slika učenja karakteristična za starije učenike
- „Čovjek uči cijeli svoj život” – 93% učenika 8. razreda i tek 43% učenika 4. razreda

Ali i...

- „Učenje je isto što i pamćenje” – 45% učenika 8. razreda i 61% učenika 4. razreda

MOTIVACIJA HRVATSKIH UČENIKA ZA UČENJE?

MOTIVACIJA HRVATSKIH UČENIKA ZA UČENJE?

	4. razredi	8. razredi
Učenje je zabavno	65,7	25,5
Želim naučiti nešto novo	93,1	73,3
Želim upisati što bolju srednju školu	-	92,3
Učim zato što moram	51,4	58,0
Učim prvenstveno zbog ocjena	60,3	72,3

- primarno ekstrinzična motivacija, pogotovo u 8. razredu
- 87,8% nastavnika i učitelja smatra da većina učenika uči prvenstveno zbog ocjena
- 60,7% predmetnih nastavnika smatra da mali dio ili gotovo nitko od njihovih učenika uči jer im je učenje osobno važno
- 59,1% predmetnih nastavnika smatra da mali dio ili gotovo nitko od njihovih učenika uči jer su znatiželjni

NAVIKE UČENJA HRVATSKIH UČENIKA?

NAVIKE UČENJA HRVATSKIH UČENIKA?

- učenici nemaju naviku redovitog učenja: 64,2% učenika osmih razreda ne uči svaki dan
- 46,4% učenika 8. r. i 29,8% učenika 4. r. uči samo prije testa ili usmenog ispitivanja
- učenici podrazumijevaju učenje aktivnošću koja se događa neposredno prije ispitivanja

HRVATSKA ŠKOLA NE POTIČE UČENJE? (RAZVIJENOST STRATEGIJA UČENJA)

KOLIKO UČINKOVITO UČENICI KORISTE STRATEGIJE UČENJA? (POGLED UČENIKA 8. RAZREDA)

Glavne definicije i pojmove učim napamet.	48,8%
Pokušavam razumjeti novo gradivo tako da ga povežem sa stvarima koje već znam.	47,6%
Kad učim, radim bilješke iz udžbenika ili knjige.	39,6%
Kad učim, prepričavam gradivo svojim riječima.	56,5%
Kad mi nešto nije jasno, zaustavim se i prođem taj dio gradiva ponovno.	64,7%
Kad učim, postavljam si pitanja da provjerim jesam li dobro zapamtio gradivo.	62,8%

KOLIKO UČINKOVITO UČENICI KORISTE STRATEGIJE UČENJA? (POGLED PREDMETNIH NASTAVNIKA)

procjena učenika 8. razreda	manji dio	oko pola	veći dio
Učenici se znaju primjereno koristiti udžbenicima ili bilješkama s nastave.	20,6%	46,8%	32,6%
Učenici mogu realistično procijeniti kvalitetu svog uratka.	33,2%	36,9%	29,9%
Učenici mogu izdvojiti bitne informacije u gradivu.	18,9%	43,8%	37,3%
Učenici imaju problema u postavljanju jasnih ciljeva učenja.	33,0%	41,0%	26,0%
Učenici znaju kako koristiti bilješke koje će im kasnije koristiti pri učenju.	45,2%	35,7%	19,1%
Učenici se mogu sami motivirati za učenje kad se suoče s nekim problemom.	56,7%	25,7%	17,6%
Učenici znaju primjereno odrediti vrijeme potrebno za učenje.	49,6%	37,2%	13,2%

JE LI HRVATSKA POGODAN KONTEKST
ZA RAZVOJ UČENJA?

JE LI HRVATSKA POGODAN KONTEKST ZA RAZVOJ UČENJA? - UČENICI

procjena učenika 8. razreda	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
Da bi se postalo bogat u Hrvatskoj važno je biti uspješan u učenju	27,2	27,8	32,5	12,5
Uspješne osobe u našoj zemlji bile su dobri učenici	12,9	30,2	46,9	9,9
Za upis na fakultet u Hrvatskoj važnije su druge stvari (snalažljivost, osobne veze, roditelji...) od sposobnosti učenja	25,4	31,0	28,6	14,9

JE LI HRVATSKA POGODAN KONTEKST ZA RAZVOJ UČENJA? – UČITELJI I NASTAVNICI

procjena učenika 8. razreda	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
Uspjeh u učenju važan je preduvjet da bi se postalo financijski uspješan u Hrvatskoj	31,4	42,5	19,8	6,3
Uspješne osobe u našoj zemlji bile su dobri učenici	27,0	47,7	24,5	0,8
Za upis na fakultet u Hrvatskoj važnije su druge stvari (snalažljivost, osobne veze, roditelji...) od sposobnosti učenja	5,8	31,3	50,4	12,5

INICIJATIVNOST I PODUZETNOST

DEFINICIJA

- *spособnost pretvaranja ideja u konkretne akcije*

Osnovne komponente definicije prema europskom kompetencijskom okviru:

- *uvoditi i podržavati inovacije*
- *pokazivati inicijativu i preuzimati rizik*
- *preuzimati odgovornost za vlastite postupke*
- *djelovati proaktivno i pozitivno reagirati na promjene*
- *postavljati ciljeve i ostvarivati ih*
- *djelovati timski*
- *biti motiviran za uspjeh*

OBILJEŽJA PODUZETNE OSOBE SU I...

- osjećaj kompetentnosti i osobne efikasnosti
 - samopouzdanost i samopoštovanje
 - kreativnost i originalnost
 - tolerancija na neizvjesnost
 - uvažavanje drugih, sposobnost razumijevanja drugih, empatija, socijalna inteligencija
-
- **NIJE ISKLJUČIVO VEZANA UZ EKONOMIJU I GOSPODARSTVO**

RAZVIJENOST KOMPETENCIJE PODUZETNIŠTVA KOD HRVATSKIH UČENIKA

Posjeduju li naši osnovnoškolci poduzetnički duh?

Prema vlastitoj procjeni:

- otvoreni su prema novim iskustvima i promjenama;
- prilagodljivi su i spremni na suradnju i rad u timu;
- spremni su sami davati inicijativu za različite aktivnosti i motivirati druge...

RAZVIJENOST KOMPETENCIJE PODUZETNIŠTVA KOD HRVATSKIH UČENIKA

Naši učenici...

- vole raditi uobičajene aktivnosti na nov način (82%)
- sudjelovati u aktivnostima u kojima nema jasnih pravila (67%)
- razvijati nove ideje i aktivnosti (85%)
- sudjelovati u puno različitih aktivnosti (65%)

...skloni inovativnosti, kreativnosti, otvoreni prema novome...

RAZVIJENOST KOMPETENCIJE PODUZETNIŠTVA KOD HRVATSKIH UČENIKA

VIŠE VOLIM ZADATKE

ZA KOJE ZNAM DA IH
MOGU ODMAH
RIJEŠITI

83,5%

ZA KOJE NISAM
SIGURAN DA IH
MOGU RIJEŠITI

16,5%

RAZVIJENOST KOMPETENCIJE PODUZETNIŠTVA KOD HRVATSKIH UČENIKA

KADA TREBAM DONIJETI VAŽNU
ODLUKU

RADIJE SE
POSAVJETUJEM S
DRUGIMA

RADIJE ODLUČUJEM
SAM/A

Ž
74,5%

M
57,2%

Ž
25,5%

M
42,8%

RAZVIJENOST KOMPETENCIJE PODUZETNIŠTVA KOD HRVATSKIH UČENIKA

VIŠE VOLIM ZADATKE

```
graph TD; A[VIŠE VOLIM ZADATKE] --> B[OKO KOJIH SE MORAM POTRUDITI]; A --> C[KOJE MOGU LAKO RIJEŠITI];
```

OKO KOJIH SE MORAM
POTRUDITI

36,4%

KOJE MOGU LAKO
RIJEŠITI

63,6%

RAZVIJENOST KOMPETENCIJE PODUZETNIŠTVA KOD HRVATSKIH UČENIKA

VIŠE VOLIM AKTIVNOSTI U KOJIMA

SE NATJEČEM PROTIV
DRUGIH

SURAĐUJEM S DRUGIMA

Ž

25,9%

M

42,8%

Ž

74,1%

M

57,2%

RAZVIJENOST KOMPETENCIJE PODUZETNIŠTVA KOD HRVATSKIH UČENIKA

VIŠE VOLIM IGRE U KOJIMA IGRAM

PROTIV NEKOG TKO JE
MALO BOLJI OD
MENE

71,7%

PROTIV NEKOGA TKO JE
MALO LOŠIJI OD MENE

28,3%

ZAKLJUČNE MISLI

ZAKLJUČNE MISLI

- ✓ Formalno obrazovanje je u problemima – globalno
- ✓ Informatizacija je najveća prilika, ali i prijetnja
- ✓ U svijetu će obrazovanje u budućnosti biti usmjereno na kontroliranje vještina, osobina ličnosti i emocija (npr. poučavanje sreće) – privlačno i opasno?
- ✓ Zahtjeva promjene, ali nije podložno njima
- ✓ Naročito u Hrvatskoj
- ✓ Što napraviti? Kako krenuti?

ZAKLJUČNE MISLI

- ✓ Funkcionalna pismenost i ključne kompetencije mogu biti put
- ✓ Naš obrazovni sustav trenutno ne razvija generičke kompetencije na primjeren način – naročito „učiti kako učiti” i „inicijativnost i poduzetnost”
- ✓ Zahtjeva preobrazbu sustava – strukturalnu, sadržajnu, vremensku i prostornu
- ✓ Ima li zainteresiranih?
- ✓ Imamo li snage? Možemo li izbjeći interesne, disciplinske podjele?
- ✓ Osobno znam...

Hvala na pažnji!

Kontakti:

boris@idi.hr

+3851 4825056